

חידושי סוגיות

לשיטתו דר"ש בדיני תחום שבת ונימת כינור שנפסקה במקדש

כמה דקדוקים בפרש"י ותוס' סוף עירובין, על דברי ר"ש בטעם שיטתו בתחום שבת ובדין נימת כינור; מבאר סברת ר"ש, דריבוי הכמות עדיפא מגודל האיכות; ביאור עומק כוונת ר"ש דאע"פ שבדיני תחומין ריבוי הכמות הכריעה – בקשירה ועניבה אינו כן, ושייכותו למתני' דסוף עירובין

א.

כמה דקדוקים בפרש"י ותוס' סוף עירובין, על דברי ר"ש בטעם שיטתו בתחום שבת ובדין נימת כינור

איתא בעירובין¹ עה"פ² "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" – "אלו אלפים אמה" של תחום שבת, היינו שמפסוק זה למדו האיסור לצאת חוץ לתחום של אלפים אמה מן העיר בשבת.

והנה בדיני תחומין נחלקו ר"ש ורבנן במס' עירובין ספ"ד³, וז"ל המשנה: "מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס, ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמות יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועין". פי', דר"ש ס"ל שכשמודדין ומסמנין את המקום שבו מסתיימין אלפים אמה מהעיר, "אין ממצין את המדות" להציב הסימן בסוף

(3) שם נב, ב.

(1) נא, א.

(2) פרשתנו טז, כט.

לקראת שבת

יז

אלפים אמה, אלא מקצרין את המדה וכונסין את הסימן לפנים התחום ט"ו אמה – "מפני טועי המדה שאין מכירין את הסימן ופעמים הולכין להלך ממנו וחוזרין ולא אדעתייהו"⁴ ולכן גם מי שהחשיך חוץ לתחום אם הוא בתוך ט"ו אמה חוץ לתחום, יכול הוא ליכנס לפנים התחום, כי באמת נמצא הוא תוך אלפים אמה של התחום.

והנה, טעם זה של ר"ש נזכר גם במתני' דסוף עירובין (סוף פ"י), דהכי תנן התם: "ר"ש אומר מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות". ומבואר בגמ'⁶ שר"ש מפרש בזה טעמן של ב' הלכות: "מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך" קאי על הדין הנ"ל ד"מי שהחשיך חוץ לתחום כו" ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמות יכנס", וזהו שרצה להסביר כאן שמכיון שזהו "שלך", ובלשונו במשנה דפ"ד "שכבר הוא בתוך תחומו" – אזי "נתנו לך", ובלשונו בפ"ד "יכנס", היינו דכל זמן שהוא נמצא בתוך ט"ו אמות הרי הוא עדיין בתוך התחום, ולכן התירו לו ליכנס.

והמשך המשנה דסוף עירובין "שלא התירו לך אלא משום שבות", קאי על דין אחר המפורש במשנה דלעיל שם פ"י⁷: "קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה ואם בתחלה כאן וכאן אסור", ובגמ' התם איתא דפליג ר"ש בברייתא: "בן לוי שנפסקה לו נימא בכנור קושרה, ר"ש אומר "עונבה". דטעם הדין הוא מ"ש בסוף עירובין "שלא התירו לך אלא משום שבות", היינו (כמבואר בגמ' שם) ד"עניבה דלא אתי לידי חיוב חטאת שרו לי רבנן, קשירה דאתי לידי חיוב חטאת לא שרו לי רבנן".

והנה, בסיבת מה שהזכיר ר"ש לב' הטעמים בחדא מחתא, כבר מבואר ברש"י⁸ השייכות בין ב' הטעמים: "והכי קאמר ר"ש לת"ק אע"פ שהקלתי במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת כנור, דהתם משלך נתנו לך, אבל כאן לא התירו אלא שבות".

ובתוס'⁹ כ' לבאר הקישור: "דהתם לאו קולא הוא אלא משלך נתנו לך וגם כאן לא נתנו לך אלא משלך דהיינו עניבה דהוה דבר המותר", כלומר, שב' הענינים תוכן טעמם אחד הוא – "דלא נתנו לך אלא משלך".

אמנם, עדיין דרוש ביאור במ"ש רש"י, דלכאור' אי"מ מהי הסברא לקשר בין ב' דינים שונים אלו אשר מפני זה הוצרך ר"ש להשמיענו שהוא מחמיר בדין זה אעפ"י שהקיל באידך? וכי יעלה על הדעת שקולא בדין "מי שהחשיך חוץ לתחום" מחייבת להקל גם בענין של קשירה במקדש?!

ועוד יל"ע בפ"י התוס' שביאר בסברת ר"ש דאותו הטעם המחייב להקל הוא המכריע להחמיר כאן – דלכאור' יש להקשות בזה דא"כ לא הול"ל אלא "מקום שהתירו לך חכמים

(7) קב, ב.

(8) שם קה, א ד"ה קושרה.

(9) שם ד"ה אמר ר"ש וכ"כ בפיה"מ להרמב"ם

שם.

(4) רש"י שם ד"ה מפני.

(5) ראה מהרש"א סוף עירובין שזהו "כלל בכל

דיני מסכת עירובין".

(6) קה, א.

לקראת שבת

משלך נתנו לך" ותו לא מידי, שהרי זהו גם הנותן טעם לחומרא בנימת כינור שנפסקה, ומהו שהוסיף ר"ש לפרש עוד מה שהחמיר בנימת כינור מחמת "שלא התירו לך אלא משום שבות" ואינו מסתפק בטעם הראשון היסודי ("משלך נתנו"). וכבר קבעו רבותינו שלשון המשנה הוא בסגנון של "דבר קצר הכולל ענינים רבים"10 ?!

ועוד יש להוסיף דקדוק בזה, מה שדברי ר"ש אלו נסדרו בסיומה של משנה דסוף עירובין דמיירי בדין "שרץ שנמצא במקדש כו", שלכאורה אין לזה שייכות לב' הדינים הנ"ל, וטפי הו"ל לשנותם בסמיכות ממש לאחת ההלכות הנ"ל, או עכ"פ במשנה בפ"ע11. וכמשי"ת להלן מה שגם דבר זה מדוייק ע"פ הסברת דברי ר"ש.

ב.

מבאר סברת ר"ש, דריבוי הכמות עדיפא מגודל האיכות

הנראה לבאר כ"ז בהקדם עומק סברת ר"ש בדין תחום שבת.

דהנה, מצינו בראשונים דא' מהטעמים לזה ש"מצוה לחזור בין אחר עירובי חצירות בין אחר שיתופי מבואות"12, הוא "לצורך הנאתו כדי לטייל או להביא צרכי אכילתו וזה מצוה כמ"ש וקראת לשבת עונג"13.

ויש לחדש שה"ה בענין תחום שבת, דס"ל לר"ש שמשום עונג שבת מצוה להימצא בתוך תחום העיר, כדי "לטייל או להביא וכו'" בכל שטח העיר (ובאלפיים אמה מחוצה לה, לכל רוחותי), כי בשביתתו מחוץ לתחומה הרי הוא מוגבל מאד בענינים אלו14 וזהו ההיפך דעונג שבת. ולכך זה ש"החשיך חוץ לתחום", יהי' מוטל עליו גם ענין של חיוב15

14 ומובן שהוא מוגבל הרבה יותר ממי שאין לו עירובי חצירות כו', שהרי נמצא הוא מחוץ לעיר ופשוט שאי"ז מצב של עונג כו', וראה בשו"ע אדה"ז סי' רמט סוס"ב "שכשאינו במקום ישוב בטוח אין לו עונג שבת כלל".

15 אבל אינו חיוב גמור אלא שהוא "מצוה" (כמו בעירובי חצירות. וראה שו"ע אדה"ז שם ש"אם הוא במקום שאינו ישוב בטוח מותר לו לילך משם וכו'" ולא נזכר שחייב (או: שצריך) לילך כו'). ולכן לא דחי איסור גמור של תחומין אלא היכא ד"משלך נתנו לך" כדלקמן^א.

10 הקדמת הרמב"ם לפיה"מ.

11 דחלוקת המשניות היא בדיוק. ונוסף על זה שחלוקת המשניות נוגעת לכמה לימודים שעפ"י הכללים של רישא וסיפא וכו', הרי גם מספר המשניות הוא בדיוק וגם נוגע להלכה, לפי מ"ש החלקת מחוקק (אה"ע סי' לח סק"מ) בדין המקדש את האשה ע"מ שאני יודע לשנות, די"ל שדי (וצריך) ג' משניות (כדעת הטור בדין ע"מ שאני יודע לקרות, דבג' פסוקים גגי). ועיין מס' כלאים פ"ז משנה אחת, ובכ"ז היא מסומנת כב' מספרים – משנה ד' וה' (ועיין בפירוש הון עשיר, לבעה"מ"ח משנת חסידים (הובא ב"תוספות אנשי שם" על המשניות) שפירש זה ע"ד הנסתר). ויש לומר, שמשנה זו נחשבת לענין דין הנ"ל (ע"מ שאני יודע לשנות) כב' משניות.

12 טור (שו"ע) ר"ס שצה.

13 פרישה או"ח ר"ס שצה. וראה גם ב"י שם.

א) ואין סתירה לזה משו"ע אדה"ז שם שדוחין האיסור דהילוך ג' פרסאות בע"ש משום עונג שבת - שהרי שם גם האיסור דהילוך כו' הוא משום עונג שבת (שיוכל להכין צרכי שבת) דאם אינו במקום ישוב בטוח הרי אין לו עונג שבת. וא"כ ההילוך בנדו"ד אינו שולל העונג, ואדרבה: דוקא עי"ז יהי לו עונג.

לקראת שבת

יט

ליכנס לתוך העיר ולא שזהו היתר בלבד (ע"ד החיוב דלחזור אחר עירוב חצירות), וטעם החיוב – כדי שלא יומשך איסור השבת העונג במשך כל המצת לעת דשבת. ומדויק דבר זה בלישנא דר"ש – "ייכנס", היינו שהוא כעין ל' ציווי וחיוב, שצריך "ליכנס" ולא רק שיש לו רשות ליכנס¹⁶.

ולדרך זו יש לחדש בעומק סברת ר"ש, ששיטתו בדין זה היא סברא כללית בדיני התורה, דס"ל שריבוי הכמות (במיעוט האיכות) מכריע את גודל האיכות (במיעוט הכמות)¹⁷.

פירוש:

דהנה בסברא הנ"ל שטעמו של ר"ש דס"ל "ייכנס", הוא בכדי שלא ימשך באיסורו להמנע מעונג שבת – מצינו להקשות היאך אמרו לו ליכנס, הא ע"י ש"ייכנס" יעבור על איסור יציאה חוץ לתחום¹⁸ באופן (ד"קום ועשה") שאיסור זה ודאי חמור יותר באיכותו מאיסור השבת עונג שבת¹⁹ ע"י שישאר במקום שביתתו (שהוא כ"שכ ואל תעשה"²⁰).

להו משום מצות עונג שהיא מצוה הבאה בעבירה כו" (קו"א לשו"ע אדה"ז או"ח סי' שא סק"ב. וראה סי' רמ"ב ס"ט בקו"א סק"ה) וגם לדעת המג"א (שם סי' שא סק"ד) קרוב יותר לומר (כדמוכח בקו"א שם) שדחינן רק האיסורים שלמדין מהכתוב "אם תשיב וגו' ממצוא חפצך גו'" (ישעי' נח, יג). וראה לקמן הערה 22.

אבל באוצר הגאונים – תשובות (שבת קנא, ב. סי' תסד) (הובא בהגהות דעת שלום או"ח ס"רסו במג"א סק"ז)) כ': "וישראל שהוא בדרך ופגע בו שבת ומחייבא בנפשו מן לסטיין כו' ואם הי' לו בהמה לרכוב עלי' רכיבה יפה מריגלה בשבת שרכיבה מן מיני עונג וריגלה מן מיני ענוי הוא". והרי רכיבה בשבת שבות גמור הוא (ביצה ל, ב. שו"ע אדה"ז ר"ס שלט). אבל זהו שלא כדעת הפוסקים (עיי"ש במג"א ובשו"ע אדה"ז סי' רסו ס"ז, ובהגהות דעת שלום שם).

ואולי י"ל – דכיון דשם מיירי בפקו"ג י"ל דס"ל (בתשובה שם) ששבת הותרה אצל פקו"ג (ראה הדיעות בזה בשו"ת צ"צ או"ח ס"ל לח. וראה שו"ע אדה"ז סי' שכח ס"ג) וא"כ לא איכפת לן באיסור רכיבה, ומאידך גיסא אם מתענג – קיים בזה מצות עונג שבת גם בפקו"ג.

20) ראה משנה זבחים פ, א. עירובין ק, סע"א. לקמן הערה 26. וראה לקמן הערה 22.

16) ובלא"ה מוכרח לומר שיש צורך ותועלת בכניסתו, דאל"כ למה יתירו לו (האיסור) ליכנס (ראה לקמן הערה 18), ובפרט שיש מקום לומר שספק הוא אם נמצא בתוך התחום ללשון ראשון ברש"י (עירובין נב, ב) ש"לאו דוקא ט"ו אמה", וא"כ אין השיעור בזה בצמצום. וגם לל"א כ' המאירי "וטעתם עולה לפנעמים עד ט"ו אמה . . . ונמצא שהרבה תחומין יש מן התחום המצויין ולחון ט"ו אמה" ובכ"ז התירו לו ליכנס תמיד ט"ו אמה.

17) ראה בארוכה בס' לקח טוב להר"י ענגל סי' טר"טז. וראה לקמן שיחה א' לפ' בחוקותי סי' ואילך.

18) שהרי גם לר"ש יש איסור בדבר. לא מיבעי להסוברים שביוצא חוץ לתחום במזיד מודה ר"ש דאיסור ליכנס (רבינו יהונתן ועוד, שם) אלא גם להמבואר בירושלמי (עירובין סופ"ד, וכ"כ הרשב"א (הובא בב"י ר"ס ת"ה) והמאירי, ועוד) דאפי' ביצא יכנס, הרי ודאי שלכתחילה אסור לצאת גם לר"ש,

19) ואפי' אם לא הי' האיסור דיציאה חוץ לתחום איסור חמור יותר, הרי "לא התירו משום עונג אלא דברים שאיסורם הוא משום דרך חול כו' דכשמתענג בהם יש כאן ענין עונג שבת ולא דרך חול, אבל שאר כל האיסורים כו' אפי' הגזירות שגזרו חכמים בשבילם לסייג, פשיטא דלא דחינן

לקראת שבת

אלא שי"ל דסברת ר"ש ש"יכנס", הוא משום שב"כניסה" זו (לתחומה של העיר) אינו עושה איסור אלא ברגע הכניסה עצמו לזמן קצר, משא"כ בשהייתו חוץ לתחום הרי זה איסור הנמשך בכל רגע ורגע שנמצא שם – וס"ל לר"ש²¹ דריבוי הכמות דעשיית איסור בכל רגע (אף שאין האיסור חמור באיכותו), מכריע את חומרת האיכות דאיסור כניסה לתחום שהוא מועט בכמותו לרגע אחד.

ג.

ביאור עומק כוונת ר"ש דאע"פ שבדיני תחומין ריבוי הכמות הכריעה – בקשירה ועניבה אינו כן, ושייכותו למתני' דסוף עירובין

והנה עפ"י הנ"ל דטעמו של ר"ש דס"ל יכנס הוא לפי שריבוי הכמות מכריע את האיכות, יובן הקישור שבין ב' הכללים שאמר בטעם ב' ההלכות – הכלל "מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך", והכלל "שלא התירו לך אלא משום שבות".

דהנה ב' האופנים בתיקון הכנור, קשירה ועניבה, יש בכל אחד מהם חומר שאין בזולתו. החומר בקשירה הוא דאתי לידי חיוב חטאת משא"כ עניבה שאין בזה אלא דרבנן, לפי שעלולה להינתק ואינה קשירה של קיימא, וחומרה זו דקשירה על עניבה היא חומר של איכות שאיסור קשירה חמור יותר באיכותו. אמנם מהא טעמא גופא הרי יש חומר בעניבה על קשירה – כי מאחר שאינה עומדת להתקיים, יצטרך (מן הסתם) לתקן את הכינור – לעונבו – כמה פעמים (כמות) – מה שאינו בקשירה של קיימא, שאינו עובר על האיסור אלא פעם אחת. ונמצא שגם פתרונה של שאלה זו, קושרה או עונבה, תלוי בהכרעה אם ריבוי כמות עדיפא או גודל איכות עדיפא.

ונמצא דלאחר שר"ש משמיענו שיטתו בדין "המחשיך חוץ לתחום – יכנס", דהכמות מכרעת, הרי הסברא נותנת שגם בדינו של נימת הכינור יצדד להתיר דוקא ע"י קשירה (המועטת בכמות) ולא ע"י עניבה (בריבוי הכמות המכריעה) – וזהו עומק דברי רש"י בסוגיין, דקס"ד זו שולל ר"ש באמרו "שלא התירו לך אלא משום שבות". כלומר: אעפ"י שהקלתי באיכות האיסור של תחומין בכדי שלא לרבות בכמות האיסור, מ"מ מחמיר אני באיכות של קשירה ואינני מתירה בכדי למעט הכמות של עניבות.

וטעם הדבר מה שאין אומרים כן הוא לפי "שלא התירו לך אלא [דוקא כשגם האיכות כמו הכמות היא] משום שבות". ז.א. שכלל זה שהכמות מכריעה את האיכות אינו אלא במקום ששתיהן שייכות לסוג אחד של איסור – בסוג איסור דאורייתא או בסוג איסור

שהמשוחות היו ממצין את המדות. וכדמשמע מהא דלא אישתמיט בפוסקים בדיני מדידת התחומין – לומר שכונסין את הסימן ט"ו אמה, ועכצ"ל משום דק"ל כת"ק ר"ש (רמב"ם הל' שבת פכ"ז הי"א. טושו"ע ר"ס תה) דלא ס"ל כן.

21) וי"ל שגם רבנן לא פליגי בעצם הענין דריבוי הכמות מכריע את האיכות אלא דס"ל²¹

לקראת שבת

כא

דרבנן²². משא"כ בתיקון הכנור, שאין בכוחו של ריבוי הכמות דעניבה שמדרבנן להכריע ולגבור על האיכות של קשירה שאתי לידי דאורייתא, ואדרבה – האיכות של דאורייתא מכרעת את הכמות דרבנן.

[וראי' לדבר זה, ממ"ש רבינו הזקן בשולחן²³: ה' חולה שיש בו סכנה צריך בשר שוחטין לו ואין אומרים נאכילנו נבילה שהיא איסור לאו ואל נחלל עליו שבת שהיא איסור סקילה. . שבנבילה עובר על כל כזית וכזית. . משא"כ בשחיטה אינו עושה אלא איסור אחד אעפ"י שהוא חמור²⁴. . אבל אם הוא צריך להרתיח לו יין ימלא ישראל ויחם כותי. . כי אעפ"כ לא יהי' בו אלא איסור מד"ס, עכ"ל. הרי מפורש שדוקא כמותו של האיסור דנבילה שהוא דאורייתא הנה הריבוי בו חמיר טפי מאיכות האיסור (סקילה) של שחיטה בשבת; משא"כ באיסור של סתם יינם שהוא דרבנן (שגם אופנו הוא בריבוי הכמות כי עושה איסור בכל שתי' ושתי') מכריע האיכות דאורייתא את ריבוי הכמות דרבנן].

ובזה נמצא מתורץ גם מה שהקשינו אתוס', אמאי הוצרך ר"ש להוסיף גם סברא זו ד"לא התירו לך אלא משום שבות", ולא נסתפק בההסברה ד"לא נתנו לך אלא משלך" – דלפי הנ"ל נמצא מבואר דעיקר הטעם והסברא בזה שכאן הקיל וכאן החמיר ("לא נתנו לך אלא משלך") הוא מחמת זה ש"לא התירו לך אלא משום שבות", כנ"ל.

וראה לעיל הערה 15 שאינו חיוב גמור ולכן לא דחי איסור גמור של תחומין²⁵.

(23 או"ח סי' שכה סט"ז.

(24 אבל מזה לבד אין להכריח דס"ל לאדה"ז שכמות עדיפא (גם כששניהם הם מסוג אחד) שהרי הוסיף שם עוד ב' טעמים לדין זה. בתיא (אגה"ת פ"ז) כתב בפשיטות: ואף מי שלא עבר על עון כרת אלא שאר עבירות קלות אעפ"כ מאחר שהן פוגמים. . הרי בריבוי החטאים יכול להיות פגם כמו בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה. . עד"מ. . מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד הן מאפילות כמו מחיצה אחת ויותר.

(22 ובהחשיך חוץ לתחום כו' את"ל שעונג שבת מהתורה (ראה הדעות בזה בשו"ע אדה"ז ר"ס רמ"ב) ותחומים מדרבנן (ובפרט שכאן אינו איסור גמור של תחומין שהרי "משלך נתנו לך") הרי לכאורה המצווה דעונג שבת מה"ת הוא רק באכילה ושתייה (ראה שו"ע אדה"ז שם (מספרא אמור פ"ב. ספרי במדבר קמ"ז) "ומקרא קודש פרשו חכמים כו' ולענגו בעונג אכילה ושתייה" וראה גם בקו"א סק"א. וראה ג"כ סי' רפ"ח ס"ג שהמתענה ת"ח אף שתענוג הוא לו כו' ביטל עיקר עונג שבת"). ומתני' דמי שהחשיך פשוט שמייירי אפי' ביש לו מה לאכול כו' שאז אינו מבטל העונג דאורייתא.

ואם נאמר שאדה"ז קאי גם על עונג אכילה, וגם אם הוא דאורייתא - לכאורה זהו כמ"ש בשו"ת צ"צ (חאו"ח סי' לו. וראה שו"ע אדה"ז סי' תמו ס"ה) בשם הר"ן שהעמידו חכמים דבריהם בשו"ת גם אם אינו שבות של ל"ת ועשה, אבל "אם נאמר שאין דברי הר"ן מוכרחים כ"כ" (ל' הצ"צ שם) לכאורה מותר לעבור על איסור דרבנן בשביל עונג דאורייתא (עדמ"ש בפרמ"ג שם).

(ג) וי"ל ע"פ הנ"ל שזהו טעמו של אדה"ז (ראה לעיל הערה 19) שלא התירו איסור מדרבנן בשביל עונג שבת (דלכאורה זהו גם אם עונג שבת הוא דאורייתא) - כי מייירי שם בעונג:

א. שאינו דאכילה וממילא אינו מה"ת, ולא דחי עונג דרבנן איסור דרבנן (ראה פרמ"ג או"ח במשב"ז סי' רסד סק"א).

ב. שאינו חיוב (גמור) ולכן לא דחי איסור (גמור) דרבנן.

ד.

ועפ"י הנ"ל מובן גם הטעם, שהפיסקא "ר"ש אומר כו" נסדרה בסיפא דמתני' ד"שרץ שנמצא במקדש כו", ולא במשנה בפ"ע – דהנה, גם דין שרץ הוא מאותה הסברה ותלוי בשאלה הנ"ל אי כמות (בריבוי הזמן) מכריעה או איכות (בגודל הענין עצמו) מכריעה. וז"ל המשנה: "שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיונו שלא להשהות את הטומאה, דברי ר' יוחנן בן ברוקה. ר' יהודה אומר, בצבת של עץ שלא לרבות את הטומאה". וסברת פלוגתתם היא, ד"מ"ס שהויי טומאה (כמות) עדיף, ומ"ס אופשי טומאה (איכות)²⁵ עדיף²⁶.

הרישא וסיפא ע"פ משנת"ל (ס"ב) בחומר איסור יציאה חוץ לתחום (איכות) לגבי איסור השבתת עונג – שהוא (יציאה חוץ לתחום) בקום ועשה. וא"כ י"ל דלהירושלמי דטעמו של ר"ש הוא (נוסף על הטעם דריבוי כמות מכריע את האיכות) דקום ועשה עדיף ה"ז בא בהמשך (להפלוגתא ברישא ו) לדעתו של ריב"ב דס"ל ג"כ דקום ועשה עדיף.

וי"ל דלהבבלי הקישור בין הרישא וסיפא הוא לא רק בענין הכרעת ריבוי הכמות אלא גם בסוג האיכות. כי להבבלי טעמו של ר"ש הוא דריבוי הכמות מכריע האיכות דקום ועשה, וגם ברישא ריבוי הכמות דשהויי טומאה מכריע (לא רק האיכות דאופשי טומאה אלא גם) האיכות דקום ועשה.

25) בלקח טוב ס"ז קורא לתוכן הפלוגתא "ריבוי זמן אי מכריע את הכמות". אבל מובן שאף שבכלל "אופשי טומאה" הוא ענין של כמות, הרי ביחס לריבוי זמן (שאינן בזה התפשטות הטומאה) הנה "אופשי טומאה" הוא ענין של איכות (שבהטומאה ניתוסף ענין, הענין דלטמא אחרים בפועל),

26) גמרא שם. בירושלמי (סוף עירובין) תולה המחלוקת בטעם נוסף (ע"ש בקה"ע ופ"מ שאינו שולל טעם הבבלי, וכן משמע לשון הירושלמי שם) – אי קום ועשה עדיף (לעשות) או שב ואל תעשה עדיף (ראה בפ"י קה"ע ופ"מ שם, וראה בבלי ק, סע"א). וגם לפ"ז יש לבאר הקישור בין